

מדוע צריכים סג"מים

ללמוד אסטרטגיה?

אין ספק, קלאוזביץ חשב על משהו כאשר כתב, במלחמה, יותר מאשר בכל נושא אחר, אנו חייבים להתחיל בהתבוננות בטיבו של השלם, מפני שכאן, יותר מאשר בכל מקום אחר, יש לחשוב תמיד על החלק ועל השלם ביחד.

היסודות, אמר קלאוזביץ, הם ההבנה במה בעצם מדובר, בהקשר לקרב. בהנחה, כי הקרב נועד לנצח במלחמה, הצעד הראשון להבנת הקרב היא הבנת המלחמה. ובכן, כיצד יגיע סג"מ צעיר, בן 21, שמעולם עוד לא היה תחת אש, להבנת המלחמה? כמובן, אנחנו מוכרחים להוציא ולשטח. הוא חייב ללמוד לחיות כשתרמילו על גבו. הוא חייב להניע יחידות על פני שטח קשה, ולשלוט בעוצבות, שהוא אחראי להן אך אינו יכול לראותן, להוציא נחתים אחדים, הנמצאים בקרבתו. הוא חייב לשמוע את רעם התותחים, לנוע כשתחמושת חיה שורקת מעל ראשו, ולבקש סיוע ארטילרי וסיוע אווירי על "מטרות קרובות", בתחמושת חיה ונפיצה. הוא חייב ללמוד לסבול קשיים תוך שהוא מעודד את אנשיו לשמור על המוראל, גם בקור, גם בגשם וגם בבוץ. אבל הוא יכול לעשות את כל אלה, ועדיין לא לדעת מאימה על מלחמה. ייתכן, שיהפוך לאיש שטח מעולה. אולי יהיה גם מומחה לנשק ומנהיג גדול. הוא יכול גם ללמוד רבות מהוותיקים סביבו על מלחמותיהם, כדי ללחום אותן כאשר יחזרו על עצמן. אך הן לא יחזרו על עצמן.

אם הוא אמור להבין את המלחמה, עליו ללמודה. זו עלולה להיות משימה קשה כאשר אנו מוקפים במומחים מטעם-עצמם למלחמה, המפציצים אותנו בעצותיהם. רבים מהם כתבו ספרים. חלקם ותיקי קרבות, וחלקם אינם כאלה. אך השאלה, האם "הריחו אבק שרפה" אם לאו, אינה קובעת אם הם מומחים. יש ותיקי ויטנאם, שהם מומחים לוויטנאם, אך לא למלחמות אחרות. יש חיילים ותיקים, שהשתתפו בשתיים-שלוש מלחמות, אבל אחד ההיבטים של מלחמת ויטנאם, הוא שכלל שהחייל היה ותיק יותר, כך היה לו מושג קטן יותר מה בעצם מתרחש. הם הוקסמו מ"ספירת הגוויות", אבל דווקא

הקביעה, כי קצינים בדרגת סגן-משנה צריכים ללמוד תחילה את היסודות במסגרת הכשרתם כקצינים, היא מוסכמה. אבל בהסכמה זו מתחילים להיבקע סדקים מיד עם הצגת השאלה: אילו יסודות?

מבט קצר במה שעשה צבא ארצות-הברית במאתיים השנים האחרונות יגלה, כי הצבא האמריקני התייחס ליסודות כאל משהו, המשתייך לתחום הטקטיקה, ולא לאסטרטגיה; ואין הדבר כך. הטקטיקה היא חלק חשוב מהיסודות, אבל אם אין לומדים אסטרטגיה במקביל, אין לטקטיקה משמעות כלשהי, ואולי מוטב לא ללומדה כלל. יתר על כן, טקטיקה ללא אסטרטגיה היא דבר מסוכן. אחרי ככלות הכל, המנצח במלחמה אינו בהכרח הצד, שניצח ברוב הקרבות. במלחמה מנצח הצד, שניצח בקרבות הנכונים. הקרבות הלא-נכונים, בין שמנצחים בהם ובין שמפסידים בהם, מעסיקים יחידות חשובות, שאפשר היה לנצלן טוב יותר במקומות אחרים, וגורמים לאבדן אנשים טובים. לפני שנעסוק בשאלה מדוע הדבר חשוב לקצינים בדרגת סג"מ, שבדרך כלל יילחמו בקרבות, שאומרים להם להילחם, הבה נבחן את תהליך החינוך עצמו.

קולונל מייקל די וילי*

* חיל הנחתים האמריקני.
המאמר עובד מגיליון
אוקטובר 1988 של כתב-העת
Marine Corps Gazette של
חיל הנחתים האמריקני.

הבה נבחן את הבעיה ברמה בסיסית יותר. נסו ללמוד קרבות בלבד. אם תקראו רק חומר ברמה הטקטית, מה תקראו? מקורותיכם יהיו מוגבלים ביותר: יש ספרים אחדים, העוסקים אך ורק ברמה הטקטית, אך הם מעטים ביותר. רוב היצירות ההיסטוריות הטובות חוצות את גבולות הטקטיקה ואת גבולות האסטרטגיה הלוח וחזור ללא כל אזהרה. אם משהו יחליט להגביל את עצמו ללימוד קרבות בלבד, עליו להתנזר מספרו של מרטין בלומנסון על גנרל ג'ורג' פטון, מספרו של וינסטון צ'רצ'יל על מלחמת העולם השנייה, מספרו של פון מנשטיין על החזית המזרחית, מספרו של פוטר על אדמירל נימיץ, מספרו של ג'יימס שלזינגר על גנרל דאגלס מקארטור, ומספרו של יוליוס קיסר על כיבוש גליה. הוא יתעלם מרוב העבודות של קלאוזביץ, של מאהאן, של ז'ומיני ושל לידל-הארט ומחלקים ניכרים מפרי עטו של פולר, שכולם חיוניים ליציאת התשתית הבסיסית ביותר ביסודות הלחימה.

ואחר כך נותר הנושא של האמנות המערכתית (אופרטיביות). אומרים, כי יש רמה של מלחמה בין טקטיקה לאסטרטגיה – ניהול המערכות. בעוד שהטקטיקה עוסקת בניהול קרבות, והאסטרטגיה – בניהול מלחמות, עוסקת האמנות המערכתית בניהול מערכות. גם האמנות המערכתית היא חלק מכלל האסטרטגיה. גנרל פטון כתב פעם, כי שום גנרל אינו צריך לעסוק, אף פעם, בטקטיקה. ביומנו כתב פטון ב-23 בפברואר 1944:

לעתים אני נדהם מצפיפות האנשים. אני נתקף בחילה מן העובדה, ש[גנרל] הודג'ס ו[גנרל] ברדלי מכריזים, כי כל המעלות האנושיות מותנות בהכרת הטקטיקה של חיל-הרגלים. אני יודע, ששום גנרל, ולמעשה גם שום קולונל, אינם צריכים לדעת טקטיקה. הטקטיקה היא נחלתם של מג'דים. אם הגנרלים היו יודעים פחות טקטיקה, היו מתערבים פחות.

עם זאת, איננו יכולים לומר, כי מצביאות היא נחלת הרמה האסטרטגית. כלומר, בדרך כלל, אין מפקדי דיוויזיות

להם צריך היה להאזין פחות מכלום בקשר לוויטנאם, אם כי ייתכן, שהיו מומחים למלחמת העולם השנייה, או למלחמת קוריאה.

כדי ללמוד על מלחמה, אם כן, לא יוכל התלמיד למצוא מומחים רבים. עליו ללמוד מלחמות רבות ככל יכולתו. מלחמות גרילה ומלחמות מוגבלות, מלחמות קרות ומלחמות חמות, מלחמות ארוכות ומלחמות קצרות, מלחמות נייחות ומלחמות ניידות – את כולן יש ללמוד, כשם שהיסטוריון לומדן. כלומר, לנסות לזהות מה באמת קרה, ומדוע. הוא חייב לקרוא מקורות רבים על אותה מלחמה, ואחר כך, כמו בתרגיל של חיתוך חוזר על מפה, הוא חייב לחפש הוכחות, כדי להצליב את האזימוטים על המפה, ולהסיק מסקנות.

איך נוכל ללמד את הנחתים ללחום, כאשר איננו יודעים איזה מלחמה תהיה המלחמה הבאה? איננו יודעים, האם תהיה זו מלחמת ג'ונגלים נגד חתרנות, מלחמה ניידת במדבר, או לוחמה בשטח בנוי באירופה. ואני טוען, זו בדיוק הסיבה מדוע צריכים סג'מים לקרוא היסטוריה יותר מאשר ספרי הדרכה. ספרי הדרכה הם נוסחאות – טכניקות, העשויות להועיל במלחמה זו, ולא באחרת. הם מוסיפים רק מעט להבנה. לפיכך, על מנת לרכוש השכלה על מלחמה, צריך לדעת מה קרה בה. צריך ללמוד את תוצאות המלחמה, ולשאול מדוע היו כפי שהיו. האם הסג'מ צריך ללמוד קרבות, או מלחמות? טקטיקה או אסטרטגיה?

תחילה עליו ללמוד אסטרטגיה. הוא חייב ללמוד את המלחמה בשלמותה. ידוע היטב, כי הצבא הגרמני, שאת ההדרכה שלו בטקטיקה אני מעריך, לא השכיל לתפוס את האסטרטגיה לעומקה. איש מהקצינים בעלי ההשפעה בגרמניה, שעיינו בתכניתו של הרוזן פון שליפן לכבוש את צרפת, לא שאל מה התבונה לתקוף דרך בלגיה, למרות שהמחדל האסטרטגי הזה גרר למלחמה את בריטניה, שגררה אחריה את ארצות-הברית, וארצות-הברית הביסה אותם.

מעצבי המדיניות שמעו לעצתו, וארצות־הברית ניצחה במלחמה.

ועכשיו נחזור לסג"מים, ומדוע עליהם ללמוד אסטרטגיה. הרי גנרלים הם, אחרי ככלות הכול, סג"מים לשעבר. אבל לגנרל צריך להיות עוד משהו, מלבד גיל מבוגר. חייב להיות לו משהו יותר מניסיון. הוא חייב לחיות חיים רצופי־לימודים, אם הוא רוצה להיחשב מקצוען. המחשבה – כי אנחנו יכולים לקחת טקטיקאי, מג"ד, ר"להוסיף לו מים" על־ידי שיגורו למכללה צבאית, והופ – המצאנו גנרל – אינה אלא אשליה. לשם כך דרושים מהלך חיים של לימוד, וחיי צבא מתחילים בדרגת סג"מ. לכן, סג"מים חייבים ללמוד אסטרטגיה.

וגם סג"מים, שלעולם לא יהיו גנרלים, צריכים להבין אסטרטגיה, אם רוצים, שינהלו את קרבותיהם בתכליתיות. כל משימה תבוצע טוב יותר, וביעילות רבה יותר, אם מבצעה מבין מדוע. אם הסג"מ אינו בטוח מה מצפים ממנו – האם מצפים ממנו לנצח בקרב, כדי להגדיל את כמות ההרוגים של האויב, כדי לכבוש גבעה, כדי לנתק את דרך הנסיגה של האויב, כדי למנוע מהאויב משהו, או למנוע ממנו להשתלט על משהו, שמועיל לנו – אין הסג"מ יכול לנהל את הקרב היטב. האם עליו להרוס את שדה־התעופה, או לשמור עליו בשלמותו, כדי שנוכל להשתמש בו? האם עליו לרדת מהרכב, ולהסתבך בקרב ללא אפשרות להיחלץ? או שמא עליו לחלוף על פני האויב, ולהשאירו מבודד, כשהעדיפות היא על המהירות? על השאלות הללו אפשר להשיב רק אם הסג"מ יודע מדוע. ואם הוא יודע מדוע, הוא לומד יותר, וכשהיה סרן, רב־סרן, או אלוף־משנה, ויהיה אחראי לבחירת קרבותיו, היכן ומתי להילחם, יהיה מטענו האישי טוב יותר. ואם הוא יודע מהי מלחמה, ומה צורותיה הרבות, לא יהיה מוגבל ומצומצם על־ידי דוקטרינה, על־ידי רשימת עקרונות, שאינם בעצם עקרונות, אלא רשימות תיוג, או על־ידי "מדריכי שדה", שכתבו מומחים למלחמה הקודמת. לאחר שילמד את המלחמה בשלמותה, יהיה מוכן לבלתי־נודע. מוכן לכל.

ומפקדי קורפוסים מייצגים לנשיא ארצות־הברית כיצד לנהל את המדיניות הלאומית באמצעים צבאיים. אפשר אפילו לחלוק על דעת פטון, ולומר, כי לעתים חייבים הגנרלים ליישם טקטיקה קרבית ברמת הדיוויזיה. אך, בדרך כלל, המצביאות מצויה באמת אישם בין הקרבות לבין המלחמה, והתחום הזה מצוי בין תכנון המערכות לבין ניהולן. לעתים קשה לקבוע היכן מסתיימת האסטרטגיה, והיכן מתחילה האמנות המערכתית, והיכן הגבול, החוצץ ביניהן לבין הרמה הטקטית. בין המלומדים שוררת מחלוקת היכן מסתיימת האחת, ומתחילה האחרת, וכמעט אי־אפשר להבין את זו בנפרד מרעותה. לכן, כפי שאמר קלאוזביץ, יש ללמוד את השלם. ההכשרה הטובה ביותר לקראת המלחמה היא ללמוד את המלחמה, כפי שהתרחשה במציאות.

בני דורנו צודקים כשהם אומרים, כי צריך להבין את האמנות המערכתית; אבל יש לעשות זאת כחלק בלתי־נפרד מהאסטרטגיה, אי־אפשר להבינה בלי תפיסה טובה של האסטרטגיה. האמנות המערכתית היא הגשר, המעניק לטקטיקה הקרבית מטרה אסטרטגית. סג"מים חייבים אפוא ללמוד אסטרטגיה!

את ויטנאם, במיוחד, הפסידה ארצות־הברית ברמה המערכתית. הנחתים וחיילי הצבא ברמה הטקטית לחמו היטב; הם ניצחו בקרבותיהם. אבל המערכות, אם אפשר בכלל לזהותן, נראו כאילו חסרו כיוון. חסרה להן מטרה אסטרטגית. ואם, אכן, התבצע תכנון לכיד ומגובש ברמה המערכתית, הוא לא הגיע ל מה הטקטית. אפשר לתלות את הקולר גם באסטרטגיה שלנו בוויטנאם. אבל היה קל למדי להאשים את הרמה בוואשינגטון בליקויי האסטרטגיה. הגנרלים טענו, כי האזרחים בחשו באסטרטגיה. יכול להיות. אבל מה עשו הגנרלים בקשר לכך? נראה כי חסרה מצביאות. מלחמת ויטנאם היתה מלחמת המ"מים, לא משום שהיתה צריכה להיות כזו, אלא משום שהגנרלים לא הבינו את תפקידם, ולא ידעו מה לעשות: הם פיקחו פיקוח־יתר ברמה הטקטית, או שנשארו מאחור, שבויים בנתונים הסטטיסטיים שלהם. אין להסיק מכך, כי לא התאמצו לתכנן מערכות, אלא שהתכנון שנעשה לא הצליח. והאטיות בהשגת כל תוצאה שהיא הובילה בסופו של דבר להתפלחות מבית, שממהרים כל כך להפנות אליה את האצבע המאשימה, כשעיר לעזאזל לכל הפגמים.

אם, אכן, האזרחים בוואשינגטון בחשו בעניין, מדוע עשו זאת? היכן היתה המצביאות מן הזן האיכותי, שתזכה באמון הנשיא, כמו המצביאות של ג'ורג' מרשל, שזכתה באמונו של הנשיא פרנקלין ד' רוזוולט? הנשיא הבטיח למרשל לפקד על הפלישה לאירופה, אבל כשהגיעה העת, נאלץ להפר את הבטחתו.

אם תהיה מחויף לוואשינגטון [אמר הנשיא לגנרל], לא אוכל לישון בלילה.

במלחמה נזקק נשיא ארצות־הברית לייעוץ בעניינים אסטרטגיים. הוא נזקק לעצת מקצוען, שלמד מלחמה כל ימי חייו. מרשל היה אדם כזה, וכל ואשינגטון ידעה זאת.

